HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

משל דאחשורוש והמן למה הדבר דומה לשני בני אדם לאחד היה לו תל בתוך שדהו ולאחד היה לו חריץ בתוך שדהו בעל חריץ אמר מי יתן לי תל זה בדמים בעל התל אמר מי יתן לי חריץ זה בדמים לימים נזדווגו זה אצל זה אמר לו בעל חריץ לבעל התל מכור לי תילך אמר לו טול אותה בחנם והלואי יסר המלך את טבעתו אמר רבי אבא בר כהנא גדולה הסרת טבעת יותר מארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות שנתנבאו להן לישראל שכולן לא החזירום למוטב ואילו הסרת טבעת החזירתן למוטב ת"ר ארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות נתנבאו להם לישראל ולא פחתו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה חוץ ממקרא מגילה מאי דרוש אמר רבי חייא בר אבין אמר רבי יהושע בן קרחה (ו) ומה מעבדות לחירות אמרי' שירה ממיתה לחיים לא כל שכן אי הכי הלל נמי נימא (ז) לפי (ח) שאין אומרים הלל על נס שבחוצה לארץ יציאת מצרים דנם שבחוצה לארץ היכי אמרינן שירה כדתניא עד שלא נכנסו ישראל לארץ הוכשרו כל ארצות לומר שירה משנכנסו ישראל לארץ לא הוכשרו כל הארצות לומר שירה רב נחמן אמר (ט)קרייתא זו הלילא (י) רבא אמר בשלמא התם [2]הללו עבדי ה' ולא עבדי פרעה אלא הכא הללו עבדי ה' ולא עבדי אחשורוש אכתי עבדי אחשורוש אנן (כ)בין לרבא בין לר"נ קשיא והא תניא משנכנסו לארץ לא הוכשרו כל הארצות לומר שירה כיון שגלו חזרו להכשירן הראשון ותו ליכא והכתיב [3]ויהי איש אחד מן הרמתים צופים אחד ממאתים צופים שנתנבאו להם לישראל מיהוה טובא הוו כדתניא הרבה נביאים עמדו להם לישראל כפלים כיוצאי מצרים אלא נבואה שהוצרכה לדורות נכתבה ושלא הוצרכה לא נכתבה רבי שמואל בר נחמני אמר אדם הבא משתי רמות שצופות זו את זו רבי חנין אמר אדם הבא מבני אדם שעומדין ברומו של עולם ומאן נינהו בני קרח דכתיב [4]ובני קרח לא מתו (ל)תנא משום רבינו מקום נתבצר להם בגיהנם ועמדו עליו שבע נביאות מאן נינהו שרה מרים דבורה חנה אביגיל חולדה ואסתר שרה דכתיב [5]אבי מלכה ואבי יסכה (מ)ואמר ר' יצחק יסכה זו שרה ולמה נקרא שמה יסכה שסכתה ברוח הקדש שנאמר [6]כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה ד"א יסכה שהכל סוכין ביופיה מרים דכתיב [7]ותקח מרים הנביאה אחות (מ)אהרן (ס)ולא אחות משה אמר ר"נ אמר רב שהיתה מתנבאה כשהיא אחות אהרן ואומרת עתידה אמי שתלד בן שיושיע את ישראל ובשעה שנולד נתמלא כל הבית כולו אורה עמד אביה ונשקה על ראשה אמר לה בתי נתקיימה נבואתיך וכיון שהשליכוהו ליאור עמד אביה וטפחה על ראשה ואמר לה בתי היכן נבואתיך היינו דכתיב [8]ותתצב אחותו מרחוק לדעה לדעת מה יהא בסוף נבואתה דבורה דכתיב [9]ודבורה אשה נביאה אשת לפידות מאי אשת לפידות שהיתה עושה פתילות (ע)למקדש [10]והיא יושבת תחת תומר מאי שנא תחת תומר אמר ר' שמעון בן (פ)אבשלום משום יחוד דבר אחר (צ)מה תמר זה אין לו אלא לב אחד אף ישראל שבאותו הדור לא היה להם אלא לב אחד לאביהן שבשמים חנה דכתיב [11]ותתפלל חנה ותאמר עלץ לבי בה' רמה קרני בה' (ק)רמה קרני ולא רמה פכי דוד ושלמה שנמשחו בקרן נמשכה מלכותן שאול ויהוא שנמשחו בפך לא נמשכה מלכותן [12]אין קדוש כה' כי אין בלתך (ר)אמר רב יהודה בר מנשיא אל תקרי בלתך אלא לבלותך שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם מעשה ידיו מבלין אותו אבל הקדוש ברוך הוא מבלה מעשה ידיו ואין צור כאלהינו (ש)אין צייר כאלהינו אדם צר צורה על גבי הכותל ואינו יכול להטיל בה רוח ונשמה קרבים ובני מעים אבל הקב"ה צר צורה בתוך צורה ומטיל בה רוח ונשמה קרבים ובני מעים אביגיל דכתיב [13]והיה היא רוכבת על החמור ויורדת בסתר ההר והנה בני משום יחוד. כתנאין אלין בני ישמעאל למשפט: **דכתיב** ותתפלל חנה ותאמר עלץ לבי בה'. וכ"ע הוה מני לגמויי כל הפרשה שכל הנבואה על סנחריב נבוכדנצר והמן כמו שתרגם יונתן אלף קלי דיים פרשתא נקט:

מורד

משל דאחשורוש והמן למה הדבר דומה לשני בני אדם לאחד היה לו תל בתוך שדהו ולאחד היה לו חריץ בתוך שדהו בעל חריץ אמר מי יתן לי תל זה בדמים בעל התל אמר מי יתן לי חריץ זה בדמים לימים נזדווגו זה אצל זה אמר לו בעל חריץ לבעל התל מכור לי תילך אמר לו טול אותה בחנם והלואי יסר המלך את טבעתו אמר רבי אבא בר כהנא גדולה הסרת טבעת יותר מארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות שנתנבאו להן לישראל שכולן לא החזירום למוטב ואילו הסרת טבעת החזירתן למוטב ת"ר ארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות נתנבאו להם לישראל ולא פחתו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה חוץ ממקרא מגילה מאי דרוש אמר רבי חייא בר אבין אמר רבי יהושע בן קרחה (ו) ומה מעבדות לחירות אמרי' שירה ממיתה לחיים לא כל שכן אי הכי הלל נמי נימא (ז) לפי (ח) שאין אומרים הלל על נס שבחוצה לארץ יציאת מצרים דנם שבחוצה לארץ היכי אמרינן שירה כדתניא עד שלא נכנסו ישראל לארץ הוכשרו כל ארצות לומר שירה משנכנסו ישראל לארץ לא הוכשרו כל הארצות לומר שירה רב נחמן אמר (ט)קרייתא זו הלילא (י) רבא אמר בשלמא התם [2]הללו עבדי ה' ולא עבדי פרעה אלא הכא הללו עבדי ה' ולא עבדי אחשורוש אכתי עבדי אחשורוש אנן (כ)בין לרבא בין לר"נ קשיא והא תניא משנכנסו לארץ לא הוכשרו כל הארצות לומר שירה כיון שגלו חזרו להכשירן הראשון ותו ליכא והכתיב [3]ויהי איש אחד מן הרמתים צופים אחד ממאתים צופים שנתנבאו להם לישראל כפלים כיוצאי מצרים אלא נבואה שהוצרכה לדורות נכתבה ושלא הוצרכה לא נכתבה רבי שמואל בר נחמני אמר אדם הבא משתי רמות שצופות זו את זו רבי חנין אמר אדם הבא מבני אדם שעומדין ברומו של עולם ומאן נינהו בני קרח דכתיב [4]ובני קרח לא מתו (ל)תנא משום רבינו מקום נתבצר להם בגיהנם ועמדו עליו שבע נביאות מאן נינהו שרה מרים דבורה חנה אביגיל חולדה ואסתר שרה דכתיב [5]אבי מלכה ואבי יסכה (מ)ואמר ר' יצחק יסכה זו שרה ולמה נקרא שמה יסכה שסכתה ברוח הקדש שנאמר [6]כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה ד"א יסכה שהכל סוכין ביופיה מרים דכתיב [7]ותקח מרים הנביאה אחות (מ)אהרן (ס)ולא אחות משה אמר ר"נ אמר רב שהיתה מתנבאה כשהיא אחות אהרן ואומרת עתידה אמי שתלד בן שיושיע את ישראל ובשעה שנולד נתמלא כל הבית כולו אורה עמד אביה ונשקה על ראשה אמר לה בתי נתקיימה נבואתיך וכיון שהשליכוהו ליאור עמד אביה וטפחה על ראשה ואמר לה בתי היכן נבואתיך היינו דכתיב [8]ותתצב אחותו מרחוק לדעה לדעת מה יהא בסוף נבואתה דבורה דכתיב [9]ודבורה אשה נביאה אשת לפידות מאי אשת לפידות שהיתה עושה פתילות (ע)למקדש [10]והיא יושבת תחת תומר מאי שנא תחת תומר אמר ר' שמעון בן (פ)אבשלום משום יחוד דבר אחר (צ)מה תמר זה אין לו אלא לב אחד אף ישראל שבאותו הדור לא היה להם אלא לב אחד לאביהן שבשמים חנה דכתיב [11]ותתפלל חנה ותאמר עלץ לבי בה' רמה קרני בה' (ק)רמה קרני ולא רמה פכי דוד ושלמה שנמשחו בקרן נמשכה מלכותן שאול ויהוא שנמשחו בפך לא נמשכה מלכותן [12]אין קדוש כה' כי אין בלתך (ר)אמר רב יהודה בר מנשיא אל תקרי בלתך אלא לבלותך שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם מעשה ידיו מבלין אותו אבל הקדוש ברוך הוא מבלה מעשה ידיו ואין צור כאלהינו (ש)אין צייר כאלהינו אדם צר צורה על גבי הכותל ואינו יכול להטיל בה רוח ונשמה קרבים ובני מעים אבל הקב"ה צר צורה בתוך צורה ומטיל בה רוח ונשמה קרבים ובני מעים אביגיל דכתיב [13]והיה היא רוכבת על החמור ויורדת בסתר ההר והנה מלאכי השרת ובימי ממרדכי ואסתר מדעת דרשה מלאכי מדעת (ת)אלהיו ומלאכי ויונה בן אמיתי מנחום מחקוק בימי יהושע בן נון ומי גרסינן בימי מנשה אלא בימי יאשיהו ומלאכי נמי בימי יאשיהו דכתיב [14]ויבא אל הבית אשר נקרא שמי עליו ואין שם אלא בית עולם ועל דניאל אומרין נעיל (קף ג.) אלימו ונעיבי ואיתו לנו נביא אלא אפיק דניאל ועייל שמעיה שמעה לרשעה(ת) אל תעלו ואל תלחמו עם מואבים כני ישראל. (ת) שניה לא יעשה[ב]: **נתנאל נתם.** לשון גבוה כמו ובגורות בשמים (דברים ט): **בשביל אחות אהרן.** ועליין לא גולד מקמי: **פחיות למקדש.** (ו) מסכן שילה: **משום יחוד.** שהוא גבוה ואין לו בל ואין מלא יכול להתיחד עם עמה כמו בשביל אחות אהרן. ברוך יש לו לאדם שאינו נכנעניות מפיה כי לא היו רק ז' וכן נביא ומקטיר לא נכנסו נשותם ולא נקראו נביאים וכן עלי ושלמה וע"ל ע"ש בהרן בן נביא כו': [ב] שם בפ"ק"ד שניה לא יעשה. ג"ב והם תגני ועודד:

רבינו חננאל

ת"ד מ"ח נביאים ושבע נביאות לא פחתו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה אפי' אות אחת חוץ ממקרא מגילה. ואלו הן מ"ח נביאים משה ואהרן ואסיר ואלקנה ואביאסף בני קרח נתנבאו במדבר. יהושע, פנחס, אלקנה, גד החוזה, נתן הנביא, אסף, הימן, ידותן, שמואל, דוד, (ו) אחיה, שמעיה, עדוא, עזריה(ן) בן עודד, חנני הרואה, יהוא בן חנני, אליהו, מיכיהו, עובדיהו, אלישע, (יחזקאל) [יחזיאל], אליעזר בן דודיהו, יונה בן [אמיתי], זכריה בן יהוידע, אמוץ, חבקוק, צפניה(ו) בן כושי, ירמיה, ישעיה, יחזקאל, דניאל, ברוך בן נריה, שריה בן מחסיה, מרדכי בלשן, הושע בן בארי, עמוס, מיכה המורשתי, יואל בן פתואל, נחום, חגי, זכריה, ומלאכי. שבע נביאות שרה, מרים, דבורה, וחולדה, חנה, ואביגיל, ואסתר.

ו) מוני ס"ל כמן שלמה.

תורה אור השלם

1. וַיֵּרֶד הַמֶּלֶךְ אֶת טַבַּעְתּוֹ מֵעַל יָדוֹ וַיִּתְּנָהּ לְהָמָן בֶּן הַמְּדָתָא הָאֲגָגִי צֹרֵר הַיְּהוּדִים:
אסתר ג י
2. הַלְלוּ יְהָ הַלְלוּ עַבְדֵי יְיָ הַלְלוּ אֶת שֵׁם יְיָ:
תהלים קיג א
3. וַיְהִי אִישׁ אֶחָד מִן הָרָמָתַיִם צוֹפִים מֵהַר אֶפְרַיִם וּשְׁמוֹ אֶלְקָנָה בֶּן יְרֹחָם בֶּן אֱלִיהוּא בֶּן תֹּחוּ בֶּן צוּף אֶפְרָתִי:
שמואל א א א
4. וּבְנֵי קֹרַח לֹא מֵתוּ:
במדבר כו יא
5. וַיִּקַּח אַבְרָם וְנָחוֹר לָהֶם נָשִׁים שֵׁם אֵשֶׁת אַבְרָם שָׂרַי וְשֵׁם אֵשֶׁת נָחוֹר מִלְכָּה בַּת הָרָן אֲבִי מִלְכָּה וַאֲבִי יִסְכָּה:
בראשית יא כט
6. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל אַבְרָהָם אַל יֵרַע בְּעֵינֶיךָ עַל הַנַּעַר וְעַל אֲמָתֶךָ כֹּל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלֶיךָ שָׂרָה שְׁמַע בְּקֹלָהּ כִּי בְיִצְחָק יִקָּרֵא לְךָ זָרַע: בראשית כא יב
7. וַתִּקַּח מִרְיָם הַנְּבִיאָה אֲחוֹת אַהֲרֹן אֶת הַתֹּף בְּיָדָהּ וַתֵּצֶאן כָּל הַנָּשִׁים אַחֲרֶיהָ בְּתֻפִּים וּבְמָחֹלוֹת: 8. וַתִּתְיַצַּב אֲחוֹתוֹ מֵרָחֹק לָדְעָה מַה יֵּעָשֶׂה לוֹ: שמות ט ב
שמות טו כ
9. וּדְבוֹרָה אִשָּׁה נְבִיאָה אֵשֶׁת לַפִּידוֹת הִיא שֹׁפְטָה אֶת יִשְׂרָאֵל בָּעֵת הַזֹּאת: שופטים ד ד
10. יוֹשֶׁבֶת תַּחַת תֹּמֶר דְּבוֹרָה בֵּין הָרָמָה וּבֵין בֵּית אֵל בְּהַר אֶפְרָיִם וַיַּעֲלוּ אֵלֶיהָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַמִּשְׁפָּט: שופטים ד ה
11. וַתִּתְפַּלֵּל חַנָּה וַתֹּאמַר עָלַץ לִבִּי בַּיְיָ רָמָה קַרְנִי בַּיְיָ רָחַב פִּי עַל אוֹיְבָי כִּי שָׂמַחְתִּי בִּישׁוּעָתֶךָ: שמואל א ב א
12. אֵין קָדוֹשׁ כַּייָ כִּי אֵין בִּלְתֶּךָ וְאֵין צוּר כֵּאלֹהֵינוּ: שמואל א ב ב
13. וְהִיא הָיְתָה רֹכֶבֶת עַל הַחֲמוֹר וְיָרְדָה בְּסֵתֶר הָהָר וְהִנֵּה דָּוִד וַאֲנָשָׁיו יֹרְדִים לִקְרָאתָהּ וַתִּפְגֹּשׁ אֹתָם: שמואל א כה כ

הגהות הב"ח

(ו) גמ' אמר ר' יהושע בן קרחה קל וחומר ומה מעבדות לחירות: (ז) שם הלל נמי נימא אמר ר' יצחק לפי שאין וכו' שכמותה לגמרן והרי שיצתה מצרים דנם שכמותה לגמרן ואמרי' הלילא התם כדתניא עד כ"ש: (ג) שם קריית' זו הלילא מתקיף לה רבא מי דמי בשלמא התם: (ד) רש"י ד"ה בין לר' נחמן וכו' הלל הם"ד ותמ"ל מ"ש לא הוכשרו: (ה) ד"ה נבואה וכו' וכתנאי אלין מני ישמעאל ורובן יש ללמוד מסדר עולם וכו' קרא על המזבח וירמיה ואוריה מקרא יעניים ליהויקים בגולה יחזקאל דגיאל: (ו) ד"ה ה' פתילות למקדש. למשכן שילה בשעה שבני אדם באין ליטול עצה ממנה ישבשת תחת תומר שלא תשב עמהם בסתר מסוס יחוד שהוא גבוה ואין לו לב ואין לאדם יכול להתייחד עם עמה כמו בנים ותחת שאר אילנות יש צל שיש להם ענפים סמוך לעיקרן הם"ד:

מוסף רש"י

קרייתא. קריאת המגילה (ערכין י:). **מקום נתבצר להם בגיהנם.** מלשון עיר בצורה, התקין לטון הקב"ה מקום וגזה שלא העמיקו כל כך בגיהנם ולא ממנו (סנהדרין קי:). **שהיתה מתנבאה כשהיא אחות אהרן.** על שלא נולד משה והיינו הנבואה כשהיא אחות אהרן. מקרא נתבצר **אלא לב אחד.** כעין מום יש בו כגון בעל המגלגל ואוזן לו שלא בעל המעלה ולא בעל מומין ומכלומיתו (סוטה יב:). מה תמר זה אין לו אלא לב אחד. כעין מום יש בו כגון בעל המגלגל ואוזן לו שלא בעל המעלה ולא בעל מומין ומכלומיתו (סוטה מה:).